SEMINÁRNÍ PRÁCE Z HISTORICKÝCH STAVEB II.
Doc. Ing. arch. Karel Kibic CSc.

ÚLOHA DÍLA MISTRA MATYÁŠE REJSKA V POZDNĚ GOTICKÉM UMĚNÍ ZEMÍ KORUNY ČESKÉ

Pavel Krolák
FA ČVUT Praha

11.semestr
šk.r. 2001/2002

Obsah :

1. Charakteristika doby 15. století v Českých zemích

2. Architektura v době pohusitské v Čechách

3. Mistr Matyáš Rejsek

   a) Školní léta 1460-70

   b) Tovaryšení (do r. 1476)
      i) Kašna v Hradci Králové

   c) Stavba Prašné brány 1476-83

   d) Období spolupráce s Hanušem Spiessem

   e) Sporné období 1483-89

   f) Stavba Sv. Barbory 1489-1506

   g) Rejsek - architekt a kameník nové společenské vrstvy
      i) Hrádek
      ii) Kašna v Kutné Hoře
      iii) Kostel sv. Vavřince na Kaňku
      iv) Dům U jednorožce na Starém Městě

   h) Rayskova Huť
      i) Dům U oděnce
      j) Dům U anděla
      k) Kostel sv. Ducha v Hradci Králové
      l) Kostel Panny Marie před Týnem

4. Domácí tvůrci versus Královští architekti

Charakteristika doby 15. století v Českých zemích

Během 15. století došlo v Zemích Koruny České k velkým politickým a sociálním změnám. Díky obrodě Husitským hnutím se dospělo k novým východiskům vztahu k umění a jeho uplatnění ve společnosti.

Zatímco ještě v době vlády Václava IV. sahá české umění ke špičkám Evropských kultur tvořících v jazyku Vrcholné Gotiky, zpřetrhaná pouta s okolními západními zeměmi, v čele s Říší římskou, vrhly České království krátce nato na samý okraj zájmu. Vytvořily se zde však podmínky nejen pro rozvoj církevního, ale i světského umění, které později vyšší společnost přivedly do období renesance.

Humanistické tendence lze vysledovat již za vlády Jiřího z Poděbrad, neboť všichni jeho vyslanci byli dobře seznámeni s děním v okolních zemích, dokonce i v Itálii. Krátce nato však rivalita Polska a Uherska utlumuje umělecké myšlenky („inter arma, silent musae“). Příchod Jagellonců na Český trůn nakonec vrhne umění do dalšího období Gotiky, tentokráte Pozdní, a renesanční myšlení tak přichází do Království Českého o půlstoletí později…

Architektura v době pohusitské v Čechách

Architekturu Českých zemí 15.století proto politické dění ovlivnilo neméně významně. Tak zvaný Měkký sloh počátku století se uplatnil jako východisko při pohusitské obnově výstavby, avšak s novými prvky plynoucími z nové víry – kališnictví. Kostely v čele s dostavovaným Týnským chrámem nesou stopy nejednotnosti slohu, velké bohatosti tvarů a především snahy o malebnost siluet a průčelí – obrazu pochopení, klidu a víry v nový vztah mezi člověkem a Bohem.

Parléřovskou hutí jsou v této době dostavovány naše katedrály v Kolíně a v Praze, ale velké množství kostelů a klášterů je v této době dále opuštěno – některé z nich se nikdy nedočkají dokončení, do některých se již nikdy nevrátí život.

Stavební ruch je víceméně omezen na zakázky budování sídel velmožů, náhodných zbohatlíků z řad šlechty po konfiskaci církevních majetků. Velká pozornost je však také věnována městským zakázkám na opevnění a brány, neboť ani po ukončení křižáckých tažení a zvolení husitského krále Jiřího z Poděbrad není politická situace stabilní. Městské rady se ale brzy dočkají podpory od samotného krále a začínají proto stavět také – především radnice – nové symboly bohatství, moci a vlivu města. Zároveň je však rivalita stavů stále ještě vede k výstavbě mohutných opevnění.

Brzy stagnace v umělecké stavební činnosti za vlády Ladislava Pohrobka (1451-57) a Jiřího z Poděbrad (1457-1471) přerůstá v překotný a možná až násilný rozvoj po nástupu Vladislava Jagellonského (1471-1516).

Nová zjištění o vývoji umění v okolních zemích, především však ve Svaté říši Římské, vedou ke změně myšlení a všeobecného vkusu – i střední Evropou už jde vlna Pozdní gotiky. Namísto tradičních kompozic se uplatňuje tvarová bohatost, vynalézavost a ornamentika. Do děl českých architektů vstupují prvky nikoli jen německé - oblé (klemby kroužené, hvězdové, síťové i diamantové), ale i lineární až z tvorby anglické (perpendicular style). Bylo to výsledkem nejen příchodu nových kapacit na pozvání Vladislava Jagellonského, ale i studijních a politických cest do zahraničí.

Postupně se však snaha o prostorový výraz s doplňky ve formě sochařských děl mění na pouhé dekorativní ztvárnění detailů s použitím tehdejšího „nového“ tvarosloví. To se obohatilo o oslí hřbet, drapériový oblouk, tordování, „houpavé“ stanové střechy či rostlinné motivy. „Tvarové bohatství se stalo pouze povrchovou kulisou prostorového nádechu doby Lucemburské .“ [1] O tom svědčí i pozdější sesychání , kroucení či přetínání a tím pádem znejasňování tvarů na sklonku 15. století, očekávajícího přicházející nové období …

Do tohoto vývoje vstupuje i postava kameníka Matyáše Rejska, prvního z našich významných pohusitských architektů. Jeho tvorbě je dále věnována tato práce.

1 - Homolka J. a kol. - Pozdně gotické umění v Čechách

Matyáš Rejsek

Školní léta 1460 -1470

Původ Matyáše Rayska je dosud nejasný. Uznávaný možný původ z Prostějova je pouhým dohadem, neboť první zprávy o tomto kameníkovi pocházejí až z roku 1460-63 [(2)]. Tehdy nastoupil do učení na Týnské škole a do roku 1469 se zde učil bakalářem na výstavbě nového kališnického hlavního chrámu Prahy – Panny Marie před Týnem [(3)].

Jakým učením však Rejsek prošel dříve? Pokud by byly úvahy o jeho činnosti v Kutné Hoře v předchozích letech potvrzeny, zdála by se pravděpodobná jeho cesta přes některé z polabských měst - pravděpodobně nejbližší a nejvýznamnější Hradec - možná z Prostějova do Stříbrného města. Svědčila by o tom jak záliba v ornamentu, který se zde vyvíjel, tak blízkost ku Praze, v které se začal učit řemeslu kamenickému…

Jak píše Ludmila Vaňková, pocházel pravděpodobně z mnoha dětí, které však brzy opouštěli domov (kolem 10let) a vydávali se do světa – např. jako žebraví žáci (mendlíci) – kolem 15 let vstoupili do učení (kováři, zlatníky, …) a po tovaryšení se hlásili o mistrovský glejt u cechu. To se však u tohoto bakaláře nestalo a Rejsek byl dlouhou dobu považován za diletanta. Nejspíše ale už vyučen byl – v jiném a spíše ornamentálním oboru než bylo kamenictví. [(4)]

V letech 1463-66 se Rejsek účastnil výstavby severní věže Týnského chrámu a proto také tehdy nejspíše získal podporu arcibiskupa Jana Rokycany (1435 - 1471). Ten mu zaplatil vysoké učení v Týnské škole a později si od něj jako první nechal vytesat náhrobek (zůstal pouze baldachýn z roku 1468). Za rok nato již mladý Matyáš dokonce figuroval jako správce tohoto vysokého učení !

Tovaryšení

Zeměmi koruny české začaly roku 1468 otřásat výpady úhlavního nepřítele Jiřího z Poděbrad – Matyáše Korvína a to až do Olomouckého sněmu roku 1478. Do roku 1476 proto Rejsek nejspíše tovaryší na stavbě Staroměstské radnice (1471-77) [(5)] a příležitostně i jinde…

Kašna v Hradci Králové do r. 1476

Kašna, která vznikla kolem roku 1475 a byla odstraněna v roce 1782, zatím nezná jméno svého tvůrce. Dle dochovaného následujícího popisu Bienerova se však lze domnívat, že u jejího zrodu stál, či se učil tvůrce kašny Kutnohorské :

„Nádrž kašny byla šestiboká, v plastické ornamentální výzdobě se střídaly fiály postavy rytířů, pod nimi byly umístěny znaky Starého Města pražského, Kutné hory a Hradce a tří českých šlechticů, pravděpodobně zemských úředníků. Střed kašny tvořil šestiboký kalich se znaky království a města a s iniciály G a W, na podstavci kalicha vytvářelo šest mužských poprsí a ženských hlav nad sebou dvě řady chrličů.“

Proč by se měl v této době Raysek vzdalovat z Prahy? Arcibiskup ho již nemohl podporovat, coby správce Týnské školy (zemřel 1471), ale jeho zázemí v Hradci Králové s katedrálním kostelem sv. Ducha (husitský – pochován Jan Žiška) mu skýtalo možnosti podpory a samostatného růstu. K tomu byl Hradec svobodným městem, kde hrad upadá a vede radnice – centrum sjezdů stavů podobojí, a které má přímou podporu budoucího krále Jiřího i později Vladislava II. K tomu také těsná vazba na Kutnou Horu a obchod se stříbrem dodávaly 3.nejvýznamnějšímu městu Českému bohatství patrné i z tehdejších nálezů .

2 - Dr.Vaňková udává r. 1445 jako přibližné datum narození Matyáše - ovšem na Chrudimsku !
3 – J. Herout na rozdíl od ostatních udává až rok 1475
4 – pozn. Autora
5 – datace Dr. Líbala

Stavba Prašné brány 1476 – 1483

Mladý 15-tiletý král Ladislav Jagellonský se na Český trůn dostává díky postupnému odklonu od vzmáhajícího se Korvína a usmíření se s přívrženci Jiřího z Poděbrad i katolíky. Proto se také nechává narychlo korunovat králem na Kutnohorském sněmu (1471), ve středu tehdejších Čech.

Brzy nato však musí do sídelního města – Prahy – kde nachází sice velmi rozvinuté město, ale s upadající slávou. Již příjezd odranou (Kutno)Horskou bránou (z roku 1301) do Králova dvora ho donutí ji nechat za 2 roky zbourat a Staroměstí nechávají postavit novou, k jejíž výzdobě přizvou i Rejska (roku 1476, ale na základě jaké práce?). Po jeho převzetí stavby (1477) se brána postavená jen k první římse začíná měnit na skvost Královského dvora.

Rozvrh s osovým oknem s vimperkem v průčelí a bohatým využitím slepých oblouků a oslích hřbetů pro plastickou modelaci je příbuzný s radničními průčelími pol. 15. století ve Francii a Nizozemí. Zajímavá je pak změna této kompozice ve druhém patře na dva sdružené okenní otvory a plné přetínání oslích hřbetů pod vrchní římsou.

Vše bylo ještě doplněno bohatou sochařskou výzdobou s rozvrhem ikonografie a heraldiky jako u Staroměstské mostecké brány, zde však s rysy tehdejší snahy o politickou a náboženskou harmonii v zemi. Na výzdobu průčelí použil bakalář jak motivy žánrové - figurální, tak motivy zoomorfní či vegetabilní. Rejsek zde také zanechal první ze známých dokumentací jeho staveb – nápis a svou bustu.

Pestrost brány jako celku jen dokazuje postupné utváření náhledu stavitele na konečné dílo, které však nebylo dokončeno.

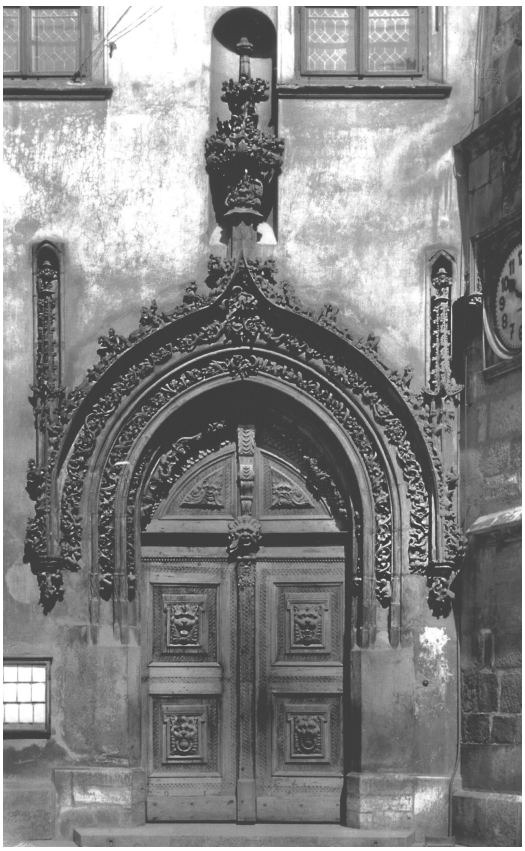
Stavbu Prašné brány vede Rajsek až do bouřlivého jara 1483, kdy dochází k odvetě za prosazování katolíků do důležitých úřadů – Druhé pražské defenestraci – po níž Ladislav nadobro ztrácí důvěru v Královské sídlo uprostřed městských davů a rozhoduje se přesídlit zpět na Pražský hrad.

Díky tomu nebyla Prašná brána nakonec ani zastřešena a s provizorní střechou a s neustálým ničením čekala na plné dokončení až do roku 1886.

Období spolupráce s Hanušem Spiessem

Výstavba Prašné brány po horní římsu však Rejskovi nemohla zabrat tak dlouhou dobu, a proto se zdá být pravděpodobná jeho účast i na dalších tehdejších důležitých stavbách. Pravděpodobná se zdá být spolupráce s nějakým ze zahraničních mistrů – nejspíše s Hanušem Spiessem, jenž pracoval na Staroměstské radnici a na Křivoklátě, neboť se zde uvažovalo i o Rejskově činnosti vyplývající z mnoha jemu vlastních detailů. (6) Je tomu tak u výzdoby portálu radnice (1480) a navazujícího vstupního vestibulu s žebry, svorníkem ve tvaru hlavy. Okna s erby, postavičkami a pletenci jsou také výrazně dekorativní.

Z dobových snah Vladislava Jagellonského o najití významného architekta pro další královské stavby (od 1476) a nepříliš velkých zisků do královské pokladny lze vyvodit, že Hanuš Spiess v pokročilém věku byl jedním z mála u nás přítomných zahraničních stavitelů, u nichž zdejší kameníci čerpali inspiraci. Vše se však obrátilo po Pražské defenestraci (1483), která nejdříve znovu rozdělila obyvatelstvo dle víry – včetně kališnických domácích stavitelů – a zároveň přísun knih z Německa, Itálie, Francie i Anglie již nenutil ke spolupráci kameníky různého přesvědčení.

Sporné období 1483-89

Až v roce 1484 se Rejsek nejspíše dostává do cechu Staroměstského a získává mistrovský glejt. Hanuš Spiess, nyní již Matyášův rival, si nakonec za svého pomocníka na Pražském hradě vybírá Benedikta Rieda (od 1484 v Praze). Zároveň dopis z této doby mezi Staroměstskými a Hradní hutí ukazuje značný rozkol ve vzájemných vztazích…

Spolupracuje s ním proto Rejsek vůbec na Křivoklátě či znovu na Staroměstské radnici? Rejskova nově vzniknuvší huť má nejspíše jiné možnosti tvorby (7) – r. 1484 vyhoří celý Hradec Králové a otevírají se tak možnosti další tvorby v městě, kde se již dříve prezentoval a poptávka po opravách kamenných domů musela být v té době opravdu značná. Zároveň poté, co Vladislav usiloval o Rakousy a podporoval výrazně města, výhodná poloha Hradce na stříbrné cestě do Krakova i Rakous tomu jen nahrávala. Zajímavý je proto popis nově vystavěných vršků věží se vzhledem jako u Týnského chrámu (8), které však zhoubný požár roku 1509 zničil. Další vlny přestaveb, nám již dnes neskýtají dobré možnosti podrobného průzkumu.

Když roku 1490 umírá Korvín a Jagellonci nastupují i na uherský trůn, královským městem se stává Budín a žádné z Českých měst kromě Prahy a Kutné Hory již nedosahuje svého původního významu.

6 - Líbal Dobroslav - Gotická architektura Středních Čech
7 - Benešová K. a kol. - Deset století architektury – autoři zmiňují mistra z okruhu dvorské huti !
8 - Kubíček A., Wirth Z. - Hradec Králové

Přelom let osmdesátých a devadesátých opravdu nejvíce přál bohatým měšťanům Kutnohorským. V Horách Kutnách došlo v této době ke zvýšení těžby stříbra na trojnásobek, což způsobilo větší přísun peněz nejen do královské, ale i do rudokupeckých pokladen. Kutnohorští měšťané si začínají stavět nákladné domy a rozhodují se i pro dostavbu katedrály sv. Barbory.

Stavba Sv. Barbory 1489-1506

Na ostrohu nad říčkou Pách byla roku 1384 Parléřovskou hutí na okraji hřbitova založena trojlodní katedrála (správná orientace ke světovým stranám jinde nepřicházela v úvahu kvůli vysoké hustotě zastavění a štolám) , která se v letech 1401-4 dočkala rozšíření na pětilodí. Poté se kvůli odchodu huti kolem roku 1420 práce zastavily, a až v roce 1480-2 starý mistr Hanuš (předchůdce Spiesse na Hradě) zahajuje dostavbu šestibokého ochozu s osmi kaplemi a dostavbu čtyř bočních lodí. Pod vedením huti Michalem Smíškem z Vrchovišť pak až v roce 1489 na tuto stavbu nastupuje Matyáš Rejsek.

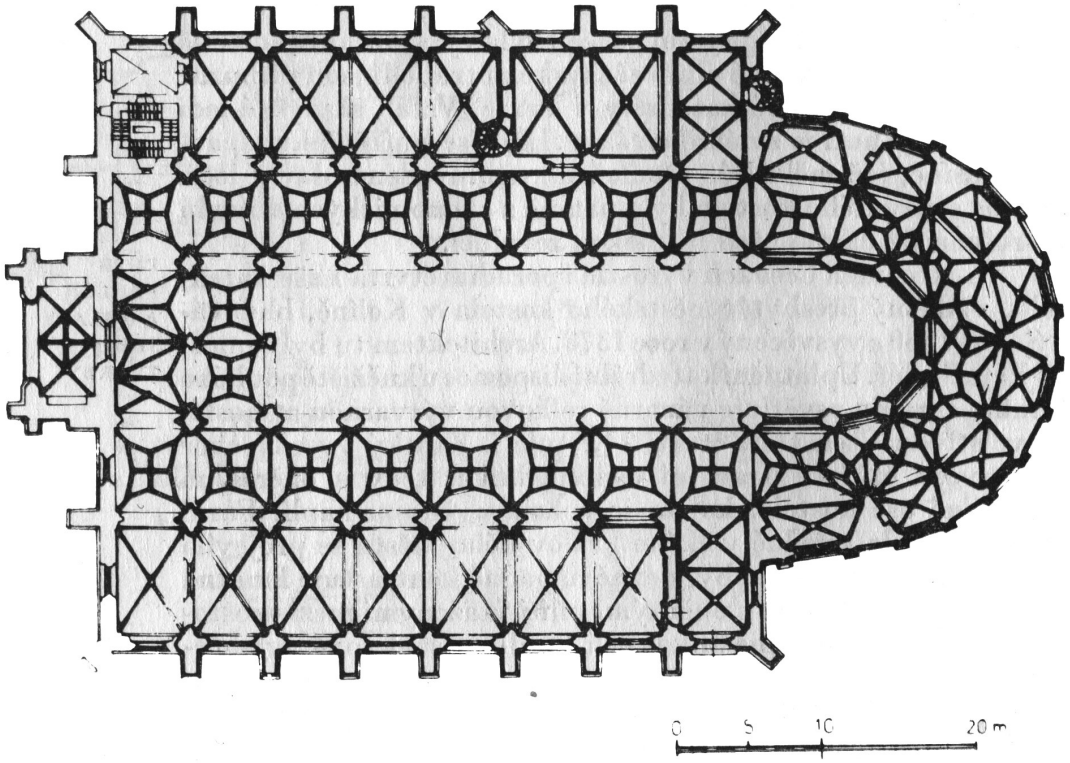
Před sebou má nelehký úkol vypořádat se s předchozími prvky z doby Lucemburské, na které odmítá plně reagovat i proti vůli ředitele stavby. Zachovává proto pouze princip hlavního osového opěráku, který se promítá do středního osového pole pětibokého triforia a ponechává již postavené zdivo kaplí a lodí s okny.

Soustředí se pak plně na výstavbu horních partií katedrálního závěru a vytváří zde hru plnou světla, prostupujícího i několika okny s anglickými motivy, hru sochařské výzdoby na vnějším ochozu a důmyslný opěrný systém. Ale až klenbou vysokého chóru si získává plný respekt Kutnohorských starších.

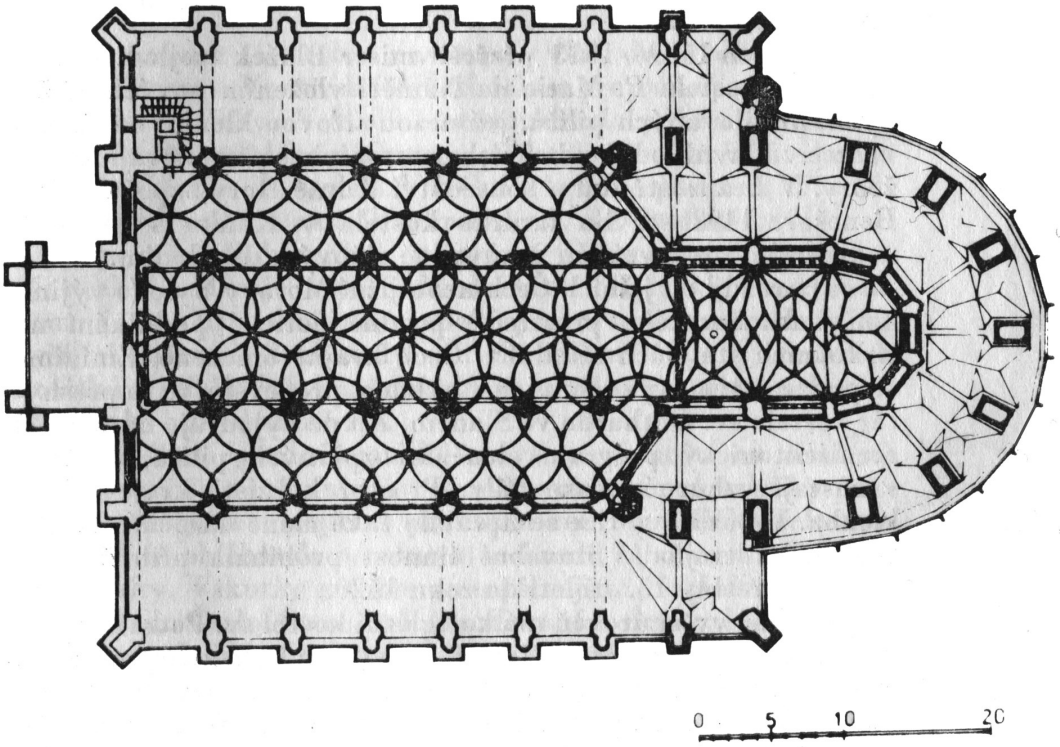
Katedrální závěr dokončuje roku 1499, jak nás o tom zpravuje nápis na triumfálním oblouku. V posledních letech (od 1497) však již stavba nepostupuje tak rychle, neboť doly přestávají dávat dostatek kvalitní rudy. Práce na Barboře se odmlčují do roku 1504, kdy město s Rejskem uzavírá smlouvu na dokončení celého díla, které se realizuje i přes Rejskovu smrt (1506) až do roku 1511 pod vedením ředitele stavby Michala Smíška z Vrchovišť. Tehdy se posmrtně osazují ještě Rejskovy práce do zábradlí chóru.

Po roce 1512 jsou v chrámu vytvořeny empory pro zpěváky coby součást velkolepé trojlodní haly dle návrhu nového stavitele Benedikta Rieda. Později podle jeho návrhu realizuje mistr Mikuláš zastřešení stanovými střechami a zaklenutí hlavní lodi krouženou klenbou z čtyř a šesticípých hvězd. Tato etapa se stavěla až do roku 1547, možná jako ukázka možností dokončení v té době menší katedrály sv. Víta v Praze. Avšak ani plány Reidovy, ani Rejskovy ještě mnohem větší rozměry kostela sv. Barbory nebyly nikdy zrealizovány.

Dokončení se Barbořin chrám dočkal až po Mockerově a Láblerově přestavbě na přelomu 19. a 20. století. Tehdy byly před lodě představěny předsíně a bylo vystavěno konečné novogotické průčelí v místě, kde měla katedrála mít přibližně svůj střed…

Kutná Hora, katedrála sv. Barbory, půdorys v úrovni kleneb kaplí, ochozu a bočních lodí

Kutná Hora, katedrála sv. Barbory, půdorys v úrovni kleneb presbytáře a trojlodí

S touto velkolepou prací spojil stavitel Matyáš Rejsek celý zbytek svého 60-tiletého života. Výčet jeho prací tím však nekončí, neboť on sám nebo huť pod jeho vedením, zpracovala další dostavby a přestavby mnoha budov…

Rejsek - architekt a kameník nové společenské vrstvy

Hrádek

Během let 1485-90 dochází k první úpravě Hrádku – severovýchodního křídla sídla vrchního mistra mince Kutné Hory. Poté během let 1493-1505 je za Jana Smíška z Vrchovišť upravováno i křídlo jižní a západní, v nichž nalézáme množství dekorativních prvků podobných tvorbě Rejskově :

Žebrové klenby mají tesané svorníky s figurálními zobrazeními. První z vyobrazených pochází z prvních let přestaveb od neznámého mistra, stejně jako dodatečně přidaný svorník se znakem říšských pánů (1492), avšak zdobný znak stříbrného jednorožce (kolem 1501) již dává předpoklad o účasti mistra Rejska na přestavbě domu nejbohatšího Kutnohorského měšťana.

Znak Jana Smíška,
kutnohorského rudokupce († 1501);
svorník v Kutné Hoře, Hrádek

Znak Vencelíků z Vrchovišť
na svorníku v Kutné Hoře, Hrádek.
Povýšeni 1492 císařem do stavu říšských pánů

Stejně je tomu u nového arkýře s vysokými obdélnými okny na severní straně Hrádku. Subtilní žebra vytvářejí dojem zmenšené klenby závěru chrámu svaté Barbory. Zároveň tordovaná noha a figurální i rostlinné motivy (erb, lev, úponky) na mohutné konzole s mnoha uskočeními jsou velmi dekorativní. V prvním uskočení pro římsou jsou dokonce úponky stáčeny kolem náznaků písma téměř hyeroglifického…

Rozpor v účasti Rejskově na Hrádku však vyvolává úprava kostela sv. Trojice poblíž Kutné Hory. Ten přestavoval jiný stavitel na hrobku rodiny Jana Smíška během let 1488-1504, tedy o něco dříve, než přišel Rejsek do Kutné Hory, a než začal upravovat v Barboře kapli Smíška Michala. O vzájemných vztazích těchto dvou mužů bylo napsáno mnoho, ale jsou poněkud přehnané… Zatím se lze pouze domnívat, že na Hrádku pracovala i Rejskova huť.

Kašna v Kutné Hoře

Od roku 1493 je v Kutné Hoře také budována městská pískovcová kašna na horním rynku, která zajišťovala přívod pitné vody do poddolovaného města, majícího tehdy i vodovod k nejdůležitějším stavbám. Její forma ve tvaru pravidelného dvanáctiúhelníka s opěrnými pilíři a fiálami jakoby navazovala pocit blízkosti jiné další důležité stavby (ochoz sv. Barbory je též polovina dvanáctiúhelníka) a její výzdoba slepými plaménkovými kružbami pod oslími hřbety vrcholících kytkami přímo vyzývá k připojení k Rejskově tvorbě, ale nevymyká se ani přirovnání k nejvýznamnějšímu dílu tohoto určení – kašně Hradecké. Dokončena byla roku 1495 na náklady Michala Smíška z Vrchovišť, jehož dům k ní byl jako první připojen.

Kostel sv. Vavřince

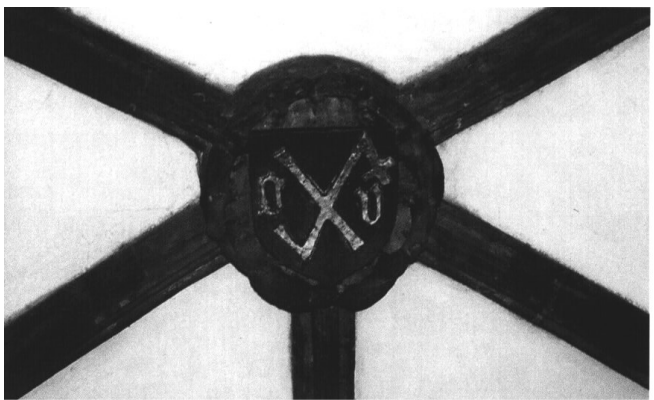
Na náklady havířů z Kaňku, předměstí Kutné Hory, zde byl od roku 1494 budován dvoulodní kostel sv. Vavřince stavitelem Blažkem . Mistr Rejsek byl v letech 1502-3 požádán o vytesání velmi zdobného sanktuária a kazatelny pro tento kostel s motivy umučení sv. Vavřince.

Dodnes o tom svědčí nápis na schůdcích kazatelny.

Dům u Jednorožce

Původně románský dům čp.548/I na Staroměstském náměstí patří mezi ukázkové práce mistra Rejska – kameníka bohatých měšťanů. Když kolem roku 1490 získává dům kramář Jiří, rozhoduje se pro jeho zásadní přestavbu ve zdobném slohu pozdní gotiky. Do dnešních dnů se zachoval portál a za ním průjezd do dvora (1496). Valená

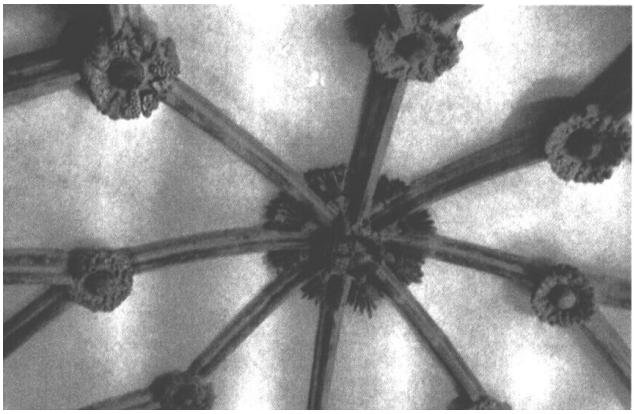
klenba v průjezdu dostala vzhled klenby žebrové s výsečemi. Vrcholí mnoha přetínanými žebry a svorníky, kde hned na prvním za vstupem jsou zapsány iniciály stavitele. Ve střední části jsou pak 3 svorníky propojeny vrcholovým žebrem. Seschlá žebra nepravé klenby byla osazena na proláklé jehlancové konzoly při její patě.

Rayskova Huť

Dům u Oděnce

Podle autorů knihy Pozdně gotické umění v Čechách (1978) patří mezi díla mistra Rejska také dům v Platnéřské ulici. Osobně se však k takovémuto tvrzení nepřikláním.

Dům u Anděla

Na Malém náměstí 144/I byl nejspíše mistrem Rejskem a jeho hutí počátkem 16. století upravován dům u Anděla. Z přestavby hlavních místností a mázhausu se dochovala pravá osmicípá hvězdová klenba, kterou si nechal na zakázku zhotovit bohatý soukeník Bohuslav Legát. Klenba byla pojednána ve stylu klenby klášterní – s příporami ve třetinách a s prolomením výsečemi. Klenbu pak v místech spojů zdobí nádherně pojednané svorníky jako květy. Hlavní vrcholový svorník se připisuje samotnému mistru.

Kostel sv. Ducha v Hradci Králové

Vzhledem k úloze tohoto kostela v pohusitské době, coby druhého nejdůležitějšího chrámu Českých zemí , se zdá být pravděpodobná účast Matyáše Rejska na jeho přestavbě kolem roku 1487.

Všeobecně se totiž tvrdí, že jeho huť dostavovala věže jak při nejdůležitější přestavbě, tak po následném požáru. O tom především svědčí příbuznost řešení vršku věží s konzolami v rozích a také vybavení závěru kostela s dalšími díly Rejskovými.

Sanktuarium z roku 1497 přinejmenším dokazuje rozsah a dosah činnosti Rejskovy huti, která tedy byla zvyklá a schopná i větších přesunů. (Autorství na 8m vysoké vížce při severní stěně presbyteria bylo vědecky popřeno již za první republiky.)

Věž kostela Panny Marie před Týnem

Týnská fara se stala "dolní konzistoří podobojí" s arcibiskupem Janem Rokycanou roku 1435. Teprve roku 1457 však byl zhotoven krov kostela, a tak se hlavní centrum podobojí načas přesunulo do Hradce.

Západní štít byl dokončen až v roce 1463 a další tři roky trvala stavba severní věže.

Jižní věž stavěla v letech 1506 - 1511 huť Matěje Rejska. Tím dokončila Týnský chrám, v pro nějž Rejsek tesal

další náhrobek biskupa Luciána Sankturienského z Mirandoly - 1493) a také na římsu pod ochozem jižní věže poprsí Krále Davida.

Domácí tvůrci versus Královští architekti

Tato práce mě během zpracování vedla k zamyšlení nad rozvojem tvorby v době pohusitské, která měla doopravdy mnohem blíže ke stavbám anglickým než německým či italským. Pramenilo to jak z postojů církví těchto zemí k nově se formujícímu kališnictví, tak i osobitých přístupů kameníků a měšťanů, jenž měli možnost poznávat nové zdroje architektonického tvarosloví za cest Jiřího z Poděbrad.

Způsob užití byl však ryze český – všeobsahující a překypující – s čímž se nemohli ztotožnit stavitelé, kteří přišli do Čech na pozvání Vladislava Jagellonského a vysokých šlechticů, a tvořili pro ně ve stylu monumentálním a „moderním". Na jedné straně proto architektura odpovídala politickým snahám (zde především královská pokladna pokulhávala), na druhé straně to pak bylo umění osobního charakteru měšťanů a nižších šlechticů – ukázka přepychu.

V Českých zemích vznikly neslučitelné a navzájem si odporující hutě kameníků domácích (Staroměstských, …) a královských - šlechtických (Hradních) především po roce 1483 – Druhé Pražské defenestraci - a tento stav trval až do vymření Jagellonců roku 1526.

Proto se zdá být téměř nemožná spolupráce stavebníků s takto rozdílnými názory na tvorbu, jak se to tvrdí o Spiessovi a Rejskovi v letech 1483-89. Ještě před rokem 1483 je samozřejmě možná účast rozdílných stavebníků na významných zakázkách, zvláště jsou-li pro krále, avšak pozdější vývoj byl již zcela oddělený.

Na jedné straně proto i po přelomu 15. století v Českých zemích nacházíme architekturu oplývající přepychem velmi pozdní gotiky nižších stavů s významnou postavou Matyáše Rejska, na druhé straně pak architekturu znovu vrcholnou s prvky novými, nejistě kráčejícími do doby renesance, v podání Benedikta Rieda.

Literatura :

Herout Jaroslav – Staletí kolem nás,
Panorama, Praha 1981

Líbal Dobroslav - Gotická architektura v Čechách a na Moravě,
Výtvarný odbor umělecké besedy, Praha 1948

Líbal Dobroslav - Gotická architektura Středních Čech,
….,

Homolka J. a kol. - Pozdně gotické umění v Čechách
Odeon, Praha 1978

Kubíček A., Wirth Z. - Hradec Králové
Spořitelna královéhradecká, 1939

Benešová K. a kol. - Deset století architektury – 2.díl – architektura gotická
Správa Pražského hradu, DaDa, Praha 2001

Staňková J. a kol. - Pražská architektura,
Tiskařské závody Praha, 1990